

MAASTRICHTSKÁ KRITÉRIA PRIZMATEM ČLENSTVÍ ČR V EMU

Pavína Pellešová, Monika Piskorzová

Slezská univerzita v Opavě
Obchodně podnikatelská fakulta v Karviné
Univerzitní náměstí 1934/3
Katedra ekonomie
Česká Republika
E-mail: pellesova@opf.slu.cz
E-mail: piskorzova@opf.slu.cz

ABSTRACT

The Maastricht criteria include the convergent criteria which have to be fulfilled by European Union member countries if they want to access to the European Monetary Union. In the year of 2004 the Czech Republic fulfilled, as the only one from the quaternary Czech Republic, Hungary, Poland and Slovak Republic, three from the four Maastricht convergent criteria which are analyzed in the paper.

KEY WORDS

Real convergence, nominal convergence, European Monetary Union, Maastricht criteria.

1. Úvodem

Konvergence je proces pojímaný jako přibližování určité úrovně, resp. snižování rozdílu mezi dvěma veličinami v průběhu času. Obsah pojmu nominální a reálná konvergence je jednotlivými autory chápán rozdílně.

Reálná konvergence znamená přibližování ekonomické úrovně k úrovni jiné vyspělé země nebo skupiny zemí v rámci integračního seskupení. Obvykle se vyjadřuje pomocí HDP (hrubého domácího produktu) na obyvatele v paritě kupní síly, která eliminuje vliv různých cenových úrovní a znamená skutečné množství produkováných statků v ekonomice.

Nominální konvergence pojímána v širším kontextu jako konvergence absolutních hodnot a temp růstu, a to v souvislosti s maastrichtskými kritérii, tj. nominálními veličinami nebo úžeji v podobě sblížení jednotlivých ekonomik v cenových a ekonomických úrovních. Vzájemný vztah mezi reálnou a nominální konvergencí je oboustranný, vzájemně se determinující.

Legislativa Evropské unie (EU) vymezuje konvergenční kritéria ve Smlouvě o založení Evropského společenství (ES) a specifikuje je v Protokolu o konvergenčních kritériích a v Protokolu o postupu při nadměrném schodku, připojených ke Smlouvě o založení ES. Podmínkou pro zavedení jednotné měny členskými státy EU, tedy připojení k eurozóně, je plnění konvergenčních kritérií udržitelným, a ne pouze jednorázovým způsobem. Dosažení vysokého stupně udržitelné konvergence je měřeno plněním 4 konvergenčních kritérií:

- vysoký stupeň cenové stability měřený vývojem inflace;
- dlouhodobá udržitelnost veřejných financí hodnocená vývojem vládního deficitu a vládního dluhu;
- stabilita měnového kurzu hodnocená pohybem kurzu uvnitř normálního flukтуаčního rozpětí systému ERM II po období dvou let bez devalvace a
- stálost konvergence, odrážející se v úrovni dlouhodobých úrokových měr.

Pro členské státy EU s dočasným odkladem zavedení eura z uvedených předpisů vyplývá, že před podáním přihlášky do měnové unie musí konvergenční kritéria plnit jak bylo uvedeno udržitelným, nikoli pouze bodovým způsobem.

Ze závěrů Konvergenční zprávy za rok 2004 vyplývá, že ze čtyř konvergenčních kritérií splňuje Česká republika kritérium cenové stability a dlouhodobých úrokových sazeb (viz tabulka 1.1).

Tabulka 1.1 Plnění konvergenčních kritérií členských států EU s odkladem zavedení eura v roce 2004

	Udržitelnost veřejných financí	Cenová stabilita	Měnový kurz	Dlouhodobé úrokové sazby
Česko*	Ne	Ano	Ne	Ano
Estonsko	Ano	Ano	Ne	-
Kypr*	Ne	Ano	Ne	Ano
Lotyšsko	Ano	Ne	Ne	Ano
Litva	Ano	Ano	Ne	Ano
Maďarsko*	Ne	Ne	Ne	Ne
Malta*	Ne	Ne	Ne	Ano
Polsko*	Ne	Ne	Ne	Ne
Slovinsko	Ano	Ne	Ne	Ano
Slovensko*	Ne	Ne	Ne	Ano
Švédsko	Ano	Ano	Ne	Ano

Zdroj: Ministerstvo financí ČR. Vyhodnocení plnění maastrichtských konvergenčních kritérií a stupně ekonomické sladění s eurozónou. Praha: MF ČR, 2005, s. 4.

**) proti zemi byla zahájena procedura nadměrného schodku rozhodnutím Rady ze dne 5.7.2004*

Česká republika jako členský stát EU je zavázána realizovat kroky proto, aby byla připravena na přistoupení k eurozóně co nejdříve. Eventuální neplnění kritérií konvergence nemá v současné době pro ČR žádné důsledky. Výjimkou je kritérium udržitelnosti veřejných financí, které ČR nedokáže udržitelným způsobem plnit v oblasti fiskálních deficitů. V důsledku toho byla proti ČR zahájena krátce po přistoupení k EU procedura při nadměrném schodku. ČR se zavázala snížit udržitelným způsobem vládní schodek pod 3% HDP do roku 2008.

2. Vysoký stupeň cenové stability

Článek 121 odst. 1 první odrážka Smlouvy vyžaduje: dosažení vysokého stupně cenové stability patrné z míry inflace, která se blíží míře inflace nejvýše třech členských států, jež dosáhly v oblasti cenové stability nejlepších výsledků. Článek 1 Protokolu o kritériích konvergence, stanovuje, že: „kritérium cenové stability, jak je uvedeno v čl. 121 odst. 1 první odrážce, znamená, že členský stát vykazuje dlouhodobě udržitelnou cenovou stabilitu a průměrnou míru inflace měřenou v průběhu jednoho roku před provedeným šetřením, jež nepřekračuje o více než 1,5% míru inflace nejvýše tří členských států, které v oblasti cenové stability dosáhly nejlepších výsledků. Inflace se měří pomocí indexu spotřebitelských cen (CPI) na srovnatelném základě s přihlédnutím k rozdílnému vymezení pojmů v jednotlivých členských státech.“

Aplikace ustanovení Smlouvy: Pokud jde o „průměrnou míru inflace měřenou v průběhu jednoho roku před provedeným šetřením“, tato míra inflace se vypočítává jako přírůstek posledního dostupného 12 měsíčního průměru

harmonizovaného CPI oproti předchozímu 12 měsíčnímu průměru. Vymezení „nejvýše tři členských států, které v oblasti cenové stability dosáhly nejlepších výsledků, se v praxi uplatňuje jako nevážený aritmetický průměr míry inflace ve třech zemích, které dosáhly nejnižší míry inflace, za předpokladu, že tato míra inflace je v souladu s požadavky cenové stability.

Podle současné prognózy, ze které vychází Konvergenční program ČR a výhledu inflace v členských státech EU by nemělo být plnění tohoto kritéria ohroženo ani v budoucnosti, viz tabulka 2.1, graf 2.1. Prognóza pro ČR je převzata z návrhu Konvergenčního programu ČR 2005. Prognóza ČNB (říjen 2005) očekává inflaci danou CPI v roce 2005 1,7%, v roce 2006 ve výši 3,3% a v roce 2007 3,1%. Výhled inflace v EU pro roky 2005-2006 je převzat z jarní ekonomické prognózy Evropské komise (EK), pro roky 2007-2008 z Konvergenčních programů a Programů stability členských zemí.

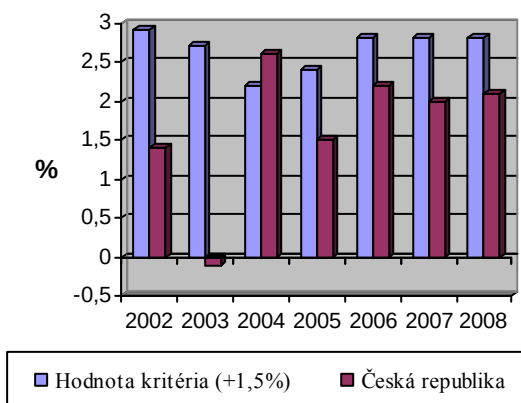
ČR kritérium cenové stability v současnosti plní. Inflační cíl ČNB od roku 2006 je stanoven pro národní CPI (index spotřebitelských cen) na úrovni 3%. Banka bude usilovat, aby se skutečná hodnota inflace nelišila od cíle o více než 1% na obě strany, což vytváří podmínky pro splnění kritéria blízko jeho referenční hodnoty za předpokladu, že se cenový vývoj v členských zemích EU nebude výrazně odlišovat směrem dolů od definice cenové stability ECB.

Tabulka 2.1 Harmonizovaný CPI (průměr posledních 12 měsíců proti průměru předchozích 12 měs., růst v %)

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Průměr 3 zemí EU s nejnižší inflací	1,4	1,2	0,7	0,9	0,9	1,3	1,3
Hodnota kritéria (+1,5%)	2,9	2,7	2,2	2,4	2,8	2,8	2,8
ČR	1,4	-0,1	2,6	1,5	2,2	2,0	2,1

Pramen: Eurostat EK, Konvergenční programy a Programy stability členských zemí, návrh Konvergenčního programu ČR (2005).

Graf 2.1 Plnění kritéria cenové stability

Pramen: Eurostat EK, Konvergenční programy a Programy stability členských zemí, návrh Konvergenčního programu ČR (2005).

3. Dlouhodobá udržitelnost veřejných financí

Článek 121 odst. 1 druhá odrážka Smlouvy vyžaduje: dlouhodobě udržitelný stav veřejných financí patrný ze stavu veřejných rozpočtů nevykazujících nadměrný schodek ve smyslu článku 104 odst. 6. Podle článku 2 Protokolu o kritériích konvergence, toto kritérium znamená, že v době šetření se na členský stát se vztahuje Rozhodnutí Rady podle čl. 104 odst. 6 Smlouvy o existenci nadměrného schodku. Článek 104 Smlouvy upravuje postup při nadměrném schodku. Podle článku 104 odst. 2 a 3 Smlouvy vypracuje EK Zprávu, pokud členský stát EU nesplňuje požadavky dodržování rozpočtové kázně, a to zejména pokud:

- Poměr plánovaného nebo skutečného schodku veřejných financí k HDP překročí referenční hodnotu (stanovenou v Protokolu o postupu při nadměrném schodku 3% HDP), pokud by:
 - buď poměr podstatně a nepřetržitě klesal a dosáhl úrovně, která se blíží doporučené hodnotě,
 - překročení doporučené hodnoty bylo pouze výjimečné a dočasné a poměr zůstal blízko k doporučené hodnotě.
- Poměr veřejného zadlužení k HDP překročí doporučenou hodnotu (stanovenou v Protokolu o postupu při nadměrném schodku 60% HDP), pokud se poměr dostatečně snižuje a blíží se uspokojivým tempem k doporučené hodnotě.

Postup při nadměrném schodku: Zpráva EK dle čl. 104 odst. 3 Smlouvy by také měla přihlídnout k tomu, zda schodek veřejných financí převyšuje veřejné investiční výdaje, a vyhodnotit i další relevantní ukazatele, včetně střednědobé hospodářské a rozpočtové situace v členském státu. EK může vypracovat zprávu, je-li i přes plnění

kritérií toho názoru, že v některém členském státě existuje riziko nadměrného schodku. Zprávu Komise zhodnotí ve svém stanovisku Hospodářský a finanční výbor. V souladu s článkem 104 odst. 6 Rada na doporučení Komise a po zvážení všech připomínek, které dotyčný členský stát případně učiní, kvalifikovanou většinou rozhodne po celkovém zhodnocení, zda v tomto členském státě existuje nadměrný schodek. Rada EU následně na základě čl. 104.7 Smlouvy vydá doporučení pro daný členský stát s cílem snížit ve stanoveném termínu schodek pod 3% hranici.

Splněním kritéria udržitelnosti veřejných financí má ČR velký problém, přičemž kritérium udržitelnosti veřejných financí je splněno pouze tehdy, jsou-li udržitelným způsobem plněna obě fiskální kritéria, tj. vládního deficitu i vládního dluhu.

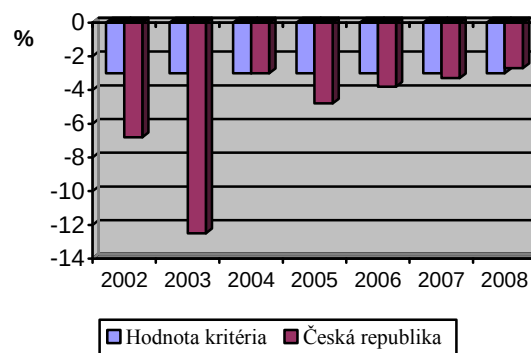
ČR neplní kritérium udržitelnosti veřejných financí (dané metodikou národních účtů ESA95). První část kritéria udržitelnosti veřejných financí je zaměřena na krátkodobý až střednědobý fiskální vývoj. Udržitelné snížení deficitu veřejných rozpočtů pod úroveň 3% HDP za předpokladu úspěšného pokračování reformy lze očekávat od roku 2008, což znamená určité omezení pro zavedení eura, viz tabulka 3.1, graf 3.1. Prognóza pro ČR je převzata z návrhu Konvergenčního programu ČR 2005.

Tabulka 3.1 Deficit sektoru vládních institucí v metodice ESA 1995, v % HDP

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Hodnota kritéria	-3,0	-3,0	-3,0	-3,0	-3,0	-3,0	-3,0
ČR	-6,8	-12,5	-3,0	-4,8	-3,8	-3,3	-2,7

Pramen: ČSÚ, návrh Konvergenčního programu ČR (2005).

Graf 3.1 Plnění kritéria deficitu vládních institucí

Pramen: ČSÚ, návrh Konvergenčního programu ČR (2005).

Druhá část fiskálního maastrichtského kritéria monitoruje dlouhodobou udržitelnost veřejných financí na základě úrovně a vývoje dluhu vládního

sektoru. Vzhľadom k nízkej výchozí úrovni vládneho dlhu, nemá Česká republika s plnením tohoto kritéria v súčasnej dobe problémy. Relatívne nízka úroveň zadlženia České republiky má své historické kořeny. Vzhľadom k politice vyrovnaných rozpočtů, ktorou prosazoval bývalý komunistický režim, byla výše veřejného dlhu v Československé republice v porovnání s ostatními východoevropskými zeměmi na nižší úrovni. Relatívne nízke zadlženie bolo rovněž ovplyvnené restriktívni fiskální politikou, jež byla uplatňována v počátečních letech ekonomické transformace. Vývoj vládneho a zejména státního dlhu v delším časovom horizonte však vykazuje růstové tendence a s nimi spojený růst nákladů dlhové služby.

Hlavním faktorem růstu vládneho dlhu je deficit státního rozpočtu. Do nárůstu vládneho zadlženia se negativně promítlo začlenění většiny nepřímých závazků vlády (zejména vládních garancí a také zatřídění České inkasní, České konsolidační agentury do sektoru vládních institucí). Vládní dlh je i při současném rostoucím trendu stále na relativně nízké úrovni ve srovnání s referenční hodnotou 60 % HDP. Za předpokladu naplňování návrhu Konvergenčního programu 2005 by tedy počínaje rokem 2008 nemělo být plnění kritéria ohroženo.

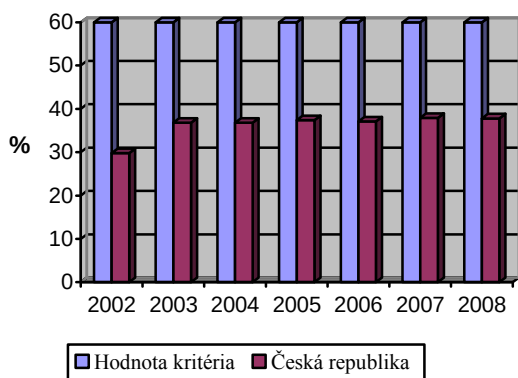
Úspěšné dokončení fiskální konsolidace by mělo stabilizovat úroveň vládneho dlhu pod hodnotou kritéria, viz tabulka 3.2, graf 3.2. Prognóza pro ČR je převzata z návrhu Konvergenčního programu ČR 2005.

Tabulka 3.2 Vládní dlh v metodice ESA 1995, v % HDP

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Hodnota kritéria	60,0	60,0	60,0	60,0	60,0	60,0	60,0
Česká republika	29,8	36,8	36,8	37,4	37,1	37,9	37,8

Pramen: ČSÚ, návrh Konvergenčního programu ČR (2005).

Graf 3.2 Plnění kritéria vládneho dlhu

Pramen: ČSÚ, návrh Konvergenčního programu ČR (2005).

Ztráta nezávislé měnové politiky v kontextu členství v Evropské měnové unii, bude znamenat, že přizpůsobení ekonomiky šokům bude klást zvýšené nároky na jiné adaptační mechanismy, zvláště bude kladen důraz na stabilizační funkci veřejných rozpočtů. Naplnění maastrichtských konvergenčních kritérií pro rozpočtový deficit a vládní dlh však samo o sobě nezajistí stabilizační působení veřejných financí v rámci evropských fiskálních pravidel. Je nezbytné dlouhodobé udržení deficitu vládneho sektoru pod 3 % referenční hodnotou a to i za nepříznivých ekonomických podmínek. Čím větší snížení strukturální složky deficitu bude vládou provedeno, tím větší bude prostor pro volné působení vestavěných stabilizátorů.

Přistoupení České republiky k eurozóně umožní urychlení reálné konvergence české ekonomiky k ekonomikám Evropské unie. Dosažení dalšího pokroku je tudíž závislé na provedení konsolidace systému veřejných financí. Cílem fiskální konsolidace musí být nejen dosažení maastrichtských kritérií, ale ve střednědobém časovém horizontu rovněž – v souladu s principy Paktu stability a růstu – vyrovnané strukturální saldo veřejných rozpočtů umožňující účinné působení automatických stabilizátorů a pružnost diskréčních výdajů. Při absenci autonomní měnové politiky, bude fiskální politika klíčovým nástrojem makroekonomické stabilizace. Obezřetná fiskální politika bude v období po přistoupení k eurozóně klíčovou podmínkou zachování dlouhodobě udržitelného ekonomického rozvoje.

4. Stabilita měnového kurzu

Článek 121 odst. 1 třetí odrážka Smlouvy vyžaduje: dodržování normálního flukтуаčního rozpětí stanoveného mechanismem směnných kurzů Evropského měnového systému po dobu alespoň 2 let, aniž by došlo k devalvaci vůči měně jiného členského státu. Článek 3 Protokolu o kritériích konvergence, stanoví: kritérium účasti v mechanismu směnných kurzů Evropského měnového systému znamená, že členský stát alespoň po dobu posledních dvou let před šetřením dodržoval flukтуаční rozpětí stanovené mechanismem směnných kurzů Evropského měnového systému, aniž by byl směnný kurz vystaven silným tlakům. Zejména pak nesměl členský stát v tomto období z vlastního podnětu devalvovat dvoustranný střední kurz své měny vůči měně kteréhokoli jiného členského státu.

Aplikace ustanovení Smlouvy: Smlouva odkazuje na kritérium účasti v Evropském mechanismu směnných kurzů (ERM do prosince 1998 a následně ERM II od ledna 1999).

ECB v souladu se zněním Smlouvy vyhodnocuje, zda se země účastnila mechanismu ERM II alespoň po dobu posledních dvou let před šetřením. Co se týče definice normálního flukтуаčního rozpětí, ECB vychází z formálního stanoviska, které přednesla Rada EMI v říjnu 1994 uvádí, že širší flukтуаční pásmo přispělo k dosažení udržitelné míry stability měnových kurzů v rámci ERM, že Rada EMI považuje zachování současných pravidel za vhodné a že členské státy by se i nadále měly snažit předcházet výrazným fluktuacím měnových kurzů tím, že zaměří svou politiku na dodržování cenové stability a snižování schodků veřejných rozpočtů, čímž přispějí k naplnění požadavků článku 121 odst. 1 Smlouvy a příslušného protokolu. Když byla Smlouva sestavována, představovalo tzv. normální flukтуаční rozpětí odchylku o $\pm 2,25\%$ od bilaterální centrální parity a odchylka o $\pm 6\%$ představovala výjimku. V srpnu 1993 bylo přijato rozhodnutí o rozšíření flukтуаčního rozpětí na $\pm 15\%$. Proto je při hodnocení vývoje směnných kurzů kladen důraz na to, zda byl měnový kurz blízko centrální parity v rámci ERM II.

Při posuzování přítomnosti výrazného napětí nebo silných tlaků na měnový kurz se zkoumá míra odchýlení kurzů k euru od centrálních parit v rámci ERM II. Vedle toho se používají další ukazatele, jako například krátkodobé úrokové diferenciály vůči eurozóně a jejich vývoj. Dále se bere v úvahu úloha devizových intervencí.

ČR se neúčastní kurzového mechanismu ERM II, a proto nelze kurzové kritérium formálně vyhodnotit. ČR lze hodnotit plnění tohoto kritéria až po vstupu do kurzového mechanismu ERM II a po vyhlášení centrální parity pro kurz koruny v rámci tohoto mechanismu. Vývoj měnového kurzu v posledních několika letech ukazuje, že kolísání měnového kurzu CZK/EUR je menší než hypotetické pásmo $\pm 15\%$. Odchylky od průměrného kurzu však byly poměrně významné, dlouhodobě vykazuje tento kurz trend směrem k posilování, viz graf 4.1 (pohyb kurzu směrem nahoru znamená posilování koruny, hypotetická centrální parita je simulována průměrnou hodnotou kurzu v letech 2002 až 2004).

Ministerstvo financí, Ministerstvo průmyslu a obchodu a ČNB doporučují vládě ČR neusilovat o vstup do mechanismu ERM II v průběhu roku 2006. Jako důvod uvádí, že zatím nejsou vytvořeny podmínky pro to, aby po dvou letech od vstupu do ERM II mohla ČR splnit stanovené podmínky pro vstup do eurozóny a byla schopna realizovat výhody z přijetí eura.

Graf 4.1 Nominální kurz CZK/EUR

Pramen: ČNB.

5. Úroveň dlouhodobých úrokových měr

Článek 121 odst. 1 čtvrtá odrážka Smlouvy vyžaduje: stálost konvergence dosažené členským státem a jeho účasti v mechanismu směnných kurzů Evropského měnového systému, která se odráží v úrovních dlouhodobých úrokových sazeb. Článek 4 Protokolu o kritériích konvergence stanoví, že: kritérium konvergence úrokových sazeb znamená, že v průběhu jednoho roku před šetřením průměrná dlouhodobá nominální úroková sazba členského státu nepřekračovala o více než 2% úrokovou sazbu nejvýše tří členských států, které dosáhly v oblasti cenové stability nejlepších výsledků. Úrokové sazby se zjišťují na základě dlouhodobých státních dluhopisů nebo srovnatelných cenných papírů, s přihlédnutím k rozdílnému vymezení pojmů v jednotlivých členských státech.

Aplikace ustanovení Smlouvy: Zaprvé, při zkoumání průměrné dlouhodobé nominální úrokové sazby za období jednoho roku před šetřením se tato dlouhodobá úroková sazba vypočítává jako aritmetický průměr za posledních 12 měsíců, za které jsou k dispozici údaje o HICP. Zadruhé úroková sazba nejvýše tří členských států, které dosáhly v oblasti cenové stability nejlepších výsledků, pomocí které je definována referenční hodnota, se určuje jako nevážený aritmetický průměr dlouhodobých úrokových sazeb ve třech zemích, které dosáhly nejnižší míry inflace. Úrokové sazby se měří na základě harmonizovaných dlouhodobých úrokových sazeb, které byly sestaveny pro vyhodnocování konvergence.

Kritérium dlouhodobých úrokových sazeb v současnosti ČR plní bez problémů, viz tabulka 5.1, graf 5.1 (Hodnotu kritéria v letech 2005 – 2008 je tak třeba vnímat pouze jako orientační). Prognóza úrokových sazeb z vládních dluhopisů je závislá na

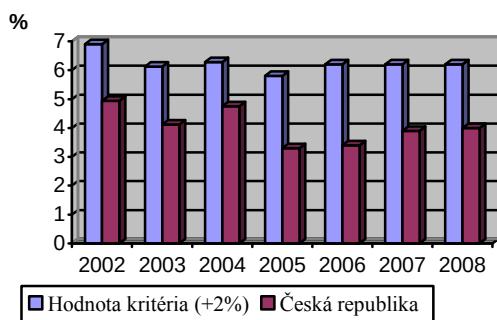
úspěšném dokončení konsolidace veřejných financí. Případná ztráta důvěry finančních trhů ve výsledek fiskální reformy se může projevit v nárůstu rizikové prémie dlouhodobých úrokových sazeb a ohrozit plnění tohoto konvergenčního kritéria.

Tabulka 5.1 Desetileté úrokové sazby z vládních dluhopisů na sekundárním trhu
(průměr za posledních 12 měsíců, %)

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Průměr 3 zemí EU s nejnižší inflací	4,90	4,12	4,28	3,8	4,2	4,2	4,2
Hodnota kritéria (+2%)	6,9	6,12	6,28	5,8	6,2	6,2	6,2
Česká republika	4,94	4,12	4,75	3,3	3,4	3,9	4,0

Pramen: Eurostat, Makroekonomická predikce Ministerstva financí.

Graf 5.1 Plnění kritéria úrokových sazeb

Pramen: Eurostat, Makroekonomická predikce Ministerstva financí.

6. Závěrem

Z hlediska integrace centrální banky do ESCB v době přijetí eura nejsou právní normy České republiky, hlavně Zákon o České národní bance v plném rozsahu v souladu s článkem 109 Smlouvy a se statutem ESCB/ECB. Česká republika splňuje kritérium cenové stability, nesplňuje kritérium deficitu vládních institucí. Česká republika se

nezúčastňuje systému ERM II, a proto je lze formálně posoudit až po vstupu do uvedeného systému a po stanovení centrální parity kurzu CZK/EUR. Kritérium o konvergenci dohodových úrokových měr ČR splňuje. Důraz na plnění maastrichtských kritérií přinesl dlouhodobě lepší výsledky v nominální konvergenci naší země oproti ostatním středoevropským zemím. EK konstatuje, že statut České republiky jako členský stát s odchylkou se nemění.

Literatura:

- [1] KADERÁBKOVÁ, A. SPĚVÁČEK, V., ŽÁK, M. *Růst stability a konkurenceschopnost II: aktuální problémy české republiky po vstupu do EU*. Praha: Linde, 2004. ISBN 80- 86131-1.
- [2] PAULÍK, T., PELLEŠOVÁ P. *Česká republika na prahu Evropské unie*. PERSPECTIVE 2003, ročník VII, číslo 7. Békéscsaba: TSF Gazdasági Foiszkolai Kar, 2003, s. 19- 29. ISSN 1454-9921.
- [3] PISKORZOVÁ, M. *Veřejné finance České republiky v etapě transformačního a konvergenčního procesu*. Ostrava: VŠB-TU, EF, 2003. ISBN 80-248-0398-4.
- [4] SPĚVÁČEK, V., VINTROVÁ, R., HÁJEK, M., ŽDÁSEK, V. *Makroekonomický vývoj České republiky v letech 1996-2004*. Politická ekonomie 2/2006, s.147-169. ISSN 0032-3233.
- [5] VINTROVÁ, R., ŽDÁREK, V. *Konvergence České republiky a Slovenské republiky – současný stav a vybrané problémy*. Ekonomický časopis, 54, 2006, č.5, s.468 – 489. ISSN 0013-3035.
- [6] ZAHRAVNÍK P. *Vstup do Evropské unie - přínosy a náklady konvergence*. Praha: Beckova edice Ekonomie, 2003. ISBN 80-7179-472-4. MF ČR: Makroekonomická predikce České republiky. Praha: Ministerstvo financí, leden 2006.
- [7] www.cnb.cz
- [8] www.czso.cz
- [9] www.ecb.cz
- [10] www.euroskop.cz
- [11] www.evropskaunie.cz
- [12] www.mfcr.cz